

Spis treści

Część I

Wprowadzenie.

Wykształcanie mądrości filozoficznej – poszukiwanie zasady objaśniającej	9
1. Wstęp	9
2. Problem rekonstrukcji początków filozofii	15
3. Warunki wykształcania filozofii. Racjonalizowanie, wolność i odwaga inności	19
4. Znaczenie mitu i literatury dla filozofii	29
5. Pojmowanie filozofii. Namysł filozofa	35

Część II

Filozofia antyczna. Epoka archaiczna	51
1. Pojawienie się filozofii antycznej i jej podział	51
2. Systematyka filozofii przyrody (kosmogonii filozoficznej). Spojrzenie na myśl archaiczną przez filozofię Platona i Arystotelesa	56

Część III

Filozofowie jońscy. Odejście od zasady olimpijskiej. Swoboda objaśniania	63
1. Wstęp	63
2. Zakres zagadnień filozofii archaicznej. Mądrość <i>sophoi</i> . Niezależność idei i krytyczna racjonalność. <i>Novum</i> zasady rzeczywistości	68
3. Tales z Miletu. Przechodzenie od myślenia mądrościowego do filozoficznego. Zmysłowo-rozumowe dowodzenie zasady wody	76
4. Anaksymander i zasada <i>apeiron</i> . Rozdzielanie przeciwieństw z zasady	90
5. Anaksymenes z Miletu i zasada <i>aer</i> . Dynamiczna przyczyna rzeczy	106
6. Ksenofanes z Kolofonu. Boski wymiar zasady i człowiek poznający. Projekt racjonalnej teologii	112
7. Znaczenie dorobku Milezyjczyków	128

Część IV

Poszukiwania pitagorejskie. Duchowy sens życia.

Użyteczność wiedzy, władzy, państwa i prawa	131
1. Wstęp. Szkoła pitagorejska	131
2. Pitagorejska zasada-liczba określająca rzeczywistość; harmonia i równowaga; rozumność zasady; ilościowe ujęcie fenomenów jakościowych	151
3. Struktura wszechświata – <i>polis</i> i człowiek jako części kosmosu	163

4. Fundamentalne znaczenie prawa w państwie; naśladowanie sprawiedliwości natury; uwzględnianie zmienności; człowiek jako miara prawa i „możliwość” wszechświata.	172
5. Właściwe sprawowanie władzy; cechy władcy; panowanie „na mocy prawa”; instytucja władzy; wychowanie dla spraw publicznych	175
6. Pitagorejska koncepcja dzielności. Wychowanie na podstawie wiedzy. Harmonijne współdziałanie ludzkiej wiedzy, siły i woli. Sens sprawiedliwości	178
7. Pitagorejski sens życia człowieka; znaczenie nauki i poznawania	180
8. Filolaos z Krotonu	193
9. Znaczenie dorobku pitagorejczyków	201

Część V

Heraklit z Efezu. Problem dążenia do prawdy. Wieczna sprawiedliwość zmienności wszystkiego i stawania się	207
1. Wstęp. Problem milezyjskości Heraklita	207
2. Podmiotowe poznanie. Wiedza i poglądy prywatne. Samoświadomość. Droga do <i>Logos</i>	213
3. Dynamiczna interpretacja świata. Zmienność w wiecznym ścieraniu się przeciwieństw. Zasada ognia. Wszechświat bez początku i końca	224
4. Rozumność zasady (<i>logos</i>). Dochodzenie człowieka do prawa natury	231
5. Jedność strony społeczno-etycznej z wizją przyrody i jej prawa. Rola dzielności – ważność umysłowej zalety. Mądrość jako zrozumienie	245
6. Dusza i etyka. Poznawcza i sprawcza funkcja duszy	251
7. Rzeczywistość społeczna i prawo. Zmienność stosunków i instytucji społecznych dążących do rozumności. Byt naturalny i społeczny. Polityczna refleksja	256
8. Znaczenie poszukiwań Heraklita	264

Część VI

Filozofia eleatów. Prawda i opinia. Myślenie i byt	269
1. Wstęp. Przedmiot poszukiwań eleackich	269
2. Parmenides z Elei. Prawda i mniemania. Konwencjonalność języka	272
3. Zenon z Elei. Dialektyczna polemika. Dowodzenie absurdalności tez	325
4. Melissos z Samos. Uporządkowanie wizji eleackiej	339

Część VII

Myśl neojońska. Filozofowie pluraliści	351
1. Wstęp. Myśl pluralistyczna	351
2. Empedokles z Akragas. Wieczność zasad i sił. Odkupienie sensem życia, nauki i filozofii	352
3. Anaksagoras z Kladzomen. Sprawczość umysłu. Rozwój filozofii ateńskiej	386

Część VIII

Projekt atomistyczny. Leucyp i Demokryt z Abdery	415
1. Wstęp	415
2. Dwie zasady rzeczywistości – atom i próżnia	417
3. Wieczny ruch atomów. Zasada koniecznej przyczynowości	423
4. Związki	428
5. Kosmogonia i kosmologia	429
6. Mikrokosmos. Człowiek i dusza	433
7. Uczucia i myśl. Wiedza zmysłowa i rozumowa	434
8. Bogowie	440
9. Etyka i sens życia	441
10. Praktyczny i konwnencjonalny sens języka	446
11. Społeczeństwo, państwo i prawo. Umowny charakter prawa	447
12. Podsumowanie	450

Część IX

Eklektyczni filozofowie przyrody	453
1. Wstęp	453
2. Diogenes z Apollonii	454
3. Archelaos z Aten (i Sokrates)	466

Część X

Osiągnięcia filozofii archaicznej (przedsofistycznej). Inspiracje	471
1. Wstęp	471
2. Osiągnięcia w objaśnianiu natury	471
3. Boskość w ujęciu filozofii najstarszej	472
4. Możliwość poznania. Krytyczne wątplenie. Zmysły i władza myślenia	473
5. Przyrodnicza rzeczywistość wczesnych filozofów	476
6. Zasada i dusza (<i>psuche</i>). Śmiertelność i nieśmiertelność. Natura i intelekt	477
7. Zmienność natury i współzależność jej elementów. Reguła równowagi	480
8. Samodzielność decydowania o życiu. Uniwersalny porządek i <i>polis</i> . Sprawiedliwość	480
9. Sensowność zmian	482
10. Rewolucyjność filozofii archaicznej	482

Część XI

Archaiczne objaśnienia państwa i prawa w ujęciu prafilozofa Solona	485
---	-----

Część XII

Sofiści. Problem naturalnej moralności. Na granicy epoki archaicznej i klasycznej	499
1. Niesofistyczne poszukiwania etyczne w epoce archaicznej	499

2. Ogólna charakterystyka filozofii sofistycznej. Zasada natury człowieka u podstaw filozofii moralnej. Wpływ doświadczenia polis. Retoryka cechą sofistyki	504
3. Koncepcje sofistyczne	525
4. Mistrzowie pierwszego pokolenia sofistów. Wynalazek umowy społecznej. Techniczny i moralny wymiar wiedzy. Nauczanie dzielności	528
5. Naturalistyczna sofistyka (Hippiasz z Elidy i Antyfon)	559
6. Eryści i sofisci-politycy (Krytiasz, Trazymach z Chalcedonu, Kallikles). Prawo silniejszego	569
7. Relacja <i>physis</i> – <i>nomos</i> . Problem charakteru państwa i prawa	577
8. Epilog. Ku nowej filozofii	586
Zakończenie	615
Bibliografia	621